

A CONSTITUTION MODEL FOR DEMOCRATIC REPUBLIC OF IRAN

By Ardeshir Dolat

ardeshirdolat@hotmail.com

<http://www.iranbb.com/forums/index.php?showtopic=5398>

مدل قانون اساسی جمهوری دموکراتیک ایران

فصل اول

اصول کلی قانون اساسی

اصل اول

حکومت ایران جمهوری سکولار و دموکراتیک است.

تعریف آزادی

هر فرد، گروه، دسته، حزب، قوم، قشر، مذهب، سنت، نژاد و امثال اینها حق زندگی و فعالیت دارد تا جایی که فعالیت ایشان به آزادی، آسایش، رفاه و حقوق سیاسی، اجتماعی و مدنی دیگران در حد قانون وقت خدشه وارد نکند.

اصل دوم

جمهوری دموکراتیک نظامی است که بر پایه دموکراسی در جهت پیشبرد جامعه:

- ۱- استفاده از پیشرفته ترین علوم و فنون و تجارب بشری،
- ۲- منع هر گونه دخالت دینی، مذهبی، فقهی، و عقیدتی در امور اداری، دولتی، قضائی و اجرایی کشور،
- ۳- ایجاد زمینه ای مساعد برای پرورش افکار ها و عقیدت های متفاوت مذهبی، سیاسی مجاز طبق قوانین تصویب شده در مجلس نمایندگان مردم، را تضمین می کند.

اصل سوم

دولت جمهوری دموکراتیک ایران موظف است برای بثمر رسیدن اهداف ذکر شده در اصل دوم همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

- ۱- ایجاد محیط مساعد برای رشد سطح آگاهی های عمومی در تمام زمینه ها با استفاده از مطبوعات و رسانه های گروهی و وسائل دیگر.
- ۲- آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه ایرانیان در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.
- ۳- تقویت روح بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه های علمی، فنی، فرهنگی و از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق و طبق قوانین کشور کمک مالی و تشویق محققان.

- ۴- محو و طرد استبداد، خودکامگی، انحصار طلبی و استعمار
- ۵- بکارگیری و پیروی از شیوه صحیح اقتصادی با در نظر داشتن منافع تمام طبقات جامعه.
- ۶- مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش و در دسترس قرار دادن آمار، ارقام و اسناد مربوط طبق قوانین تصویب شده در مجلس نمایندگان مردم.
- ۷- تامین آزادی‌های فردی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در حدود قانون.
- ۸- رفع هر گونه تبعیضات، اعم از جنسی، نژادی، قومی و مذهبی در تمام زمینه‌ها و طبقات جامعه.
- ۹- ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضروری.
- ۱۰- تساوی عموم در برابر قانون.
- ۱۱- تقویت کامل بنیه دفاع ملی و نیروی زمینی، هوایی و دریایی برای حفظ استقلال، آزادی و تمامیت ارضی و نظام دمکراتیک کشور. هیچ کدام از نیروهای انتظامی یا ارتشی یا امثال آنها نمی‌توانند حتی برای موقت هم اداره کشور را در اختیار بگیرند.
- ۱۲- تنظیم سیاست‌های خارجی کشور بر اساس معیارهای دمکراتیک و تجاری که استقلال ایران را تضمین میکند.

اصل چهارم

قانون بالا ترین مرجع در کشور است. هیچ فرد، گروه، حزب، دین، مذهب، مسلک، روش، و فرهنگی و مقامی بالاتر از قانون نیست. همه در برابر قانون پاسخگو هستند.

اصل پنجم

کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزائی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها در مجلس دمکراتیک ایران مطرح و به تصویب میرسد.

- ۱- مجلس می‌تواند برای معین کردن قوانین ثانوی عهده این کار را به کمیته‌های منتخب خود مجلس که موقتاً برای اینکار منصوب میشوند واگذار کند.
- ۲- هیچ دولتی نمی‌تواند قانون درجه اول که تصویب شده لغو یا منتفی اعلام کند.
- ۳- لغو یا تصحیح قانون درجه اول باید در مجلس ملی جمهوری دمکراتیک با کسب آراء اکثریت نمایندگان مجلس انجام شود و یا به referendum عمومی مراجعه شود.

اصل ششم

در جمهوری دمکراتیک ایران گزینش رئیس جمهور، نمایندگان مجلس و دولتهای محلی باید از طریق انتخابات عمومی و با نظارت نماینده‌های احزاب سیاسی قانونی و واجد شرایط کشور انجام شود.

اصل هفتم

در جمهوری دمکراتیک ایران آزادی سیاسی، آزادی فردی، آزادی اجتماعی، تا آنجائیکه با قوانین کشور مغایرت نداشته باشد، و استقلال و وحدت و تمامیت ارضی کشور از یکدیگر تفکیک ناپذیرند و حفظ آنها وظیفه دولت و آحاد ملت است. هیچ فرد یا گروه یا مقامی حق ندارد به نام استفاده از آزادی به استقلال سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی و تمامیت ارضی ایران کمترین خدشه‌ای وارد کند و هیچ مقامی حق ندارد به نام حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور آزادی‌های اولیه افراد را که در کنوانسیون حقوق بشر بین‌المللی و کنوانسیون حقوق بشر اروپا بیان شده است، حتی با وضع قوانین و مقررات، سلب کند.

اصل هشتم

دخالت دین در امور کشوری ممنوع است.

اصل نهم

سه قوه مقننه، مجریه، و قضائیه از هم جدا و مستقل می باشند. اداره و اعمال آنها نباید بعهده یک مقام یا یک دستگاه دولتی باشد.

- ۱- اعمال قوه مقننه بر عهده مجلس نمایندگان است.
- ۲- اعمال قوه مجریه بر عهده رئیس جمهور و وزراء است.
- ۳- اعمال قوه قضائیه بر عهده رئیس کل دادگاه های دادگستری است.

فصل دوم

زبان، خط، تاریخ و پرچم رسمی کشور

اصل دهم

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد. زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی نه تنها آزاد است بلکه باید مورد حمایت دولت قرار بگیرد.

اصل یازدهم

تاریخ رسمی کشور از طریق همه پرسی تعیین می شود.

اصل دوازدهم

پرچم رسمی ایران به رنگهای سبز و سفید و قرمز و با علامت شیر و خورشید است.
عرض پرچم ۲/۳ طول پرچم می باشد
عرض قسمت سبز ۵/۱۶ کل عرض
عرض قسمت سفید ۶/۱۶ کل عرض
عرض قسمت قرمز ۵/۱۶ کل عرض

فصل سوم

حقوق ملت

اصل سیزدهم

مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.

اصل چهاردهم

همه افراد ملت یکسان باحمایت قانون از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردارند و در برابر قانون بطور یکسان قرار دارند.

اصل پانزدهم

حقوق زن با حقوق مرد در تمام زمینه ها برابر است.

اصل شانزدهم

حیثیت، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

اصل هفدهم

جان اشخاص از تعرض مصون است و هیچ قانونی نمی تواند مجازات مرگ را تجویز نماید.

اصل هجدهم

تفتیش عقاید ممنوع است و هیچ کس را نمی توان به صرف داشتن عقیده ای مورد تعرض و مواخذه قرار داد. انتقاد از عقاید آزاد است.

اصل نوزدهم

نشریات و مطبوعات در بیان مطالب و چاپ تصاویر آزادند مگر آنکه بر ضد قانون باشد.

اصل بیستم

بازرسی و نرساندن نامه ها، ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرافی و تلکس و ایمیل، سانسور، عدم مخابره و نرساندن آنها، استراق سمع و هرگونه تجسس ممنوع است مگر به حکم دادگاه و قانون.

اصل بیست و یکم

احزاب، جمعیت ها، انجمن های سیاسی و صنفی و دینی مشروط به اینکه اصول قانون اساسی، قوانین وقت کشوری، اصول استقلال و دموکراسی را نقض نکنند در فعالیت آزادند. همه آزادند که در آنها با میل خود شرکت کنند.

اصل بیست و دوم

تشکیل اجتماعات و راهپیمایی های بی خشونت و بدون حمل سلاح آزاد است.

اصل بیست و سوم

هرکس حق دارد شغل قانونی را که بدان مایل است برگزیند. دولت موظف است از بودجه کشور:

- ۱- با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون برای همه افراد امکانات اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.
- ۲- درآمد افراد مستخدم که زیر حد اقل درآمد میانه میباشند جبران کند.
- ۳- حقوق بازنشستگی تک تک افراد واجد شرایط بازنشسته کشور را پرداخت کند.
- ۴- برای افرادی که در جستجوی کار هستند خدمات مربوط به جستجوی شغلی را فرام کرده و در این مدت به آنها حقوق بیکاری پرداخت کند.

اصل بیست و چهارم

دولت موظف است که خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت های پزشکی رایگان برای تک تک افراد جامعه فراهم سازد

اصل بیست و پنجم

دولت موظف است که با ایجاد مراکز و کانون های سالخوردگان بهترین و پیشرفته ترین امکانات را برای نگهداری و مراقبت از سالخوردگان بی سرپرست فراهم ساخته و بودجه ادامه آنها را متحمل شود.

اصل بیست و ششم

(از گهواره تا گور دانش بجو)
دولت موظف است وسائل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت بدون محدودیت سنی تا پایان تحصیلات عالی به طور رایگان گسترش داده و بودجه آنها را تامین کند.

اصل بیست و هفتم

داشتن مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است. دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند، این اصل را فراهم کند.
دولت موظف است مساکن متناسب با اجاره بهایی که معادل يك چهارم اجاره بهای معمولی آن مساکن می باشد در اختیار خانواده های نیازمند قرار دهد. شرایط را قانون معین می کند.

اصل بیست و هشتم

هیچ کس را نمی توان دستگیر کرد مگر به حکم و ترتیبی که قانون معین می کند. در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل بلافاصله کتبا "به متهم ابلاغ و تفهیم شود و حد اکثر ظرف مدت بیست و چهار ساعت پرونده مقدماتی به مراجع صالحه قضائی ارسال و مقدمات محاکمه، در اسرع وقت فراهم گردد. متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.

اصل بیست و نهم

هر کس که به هر جرمی بازداشت می شود حق تماس بدون وقفه با وکیل خود دارد. در صورتی که متهم وکیل شخصی ندارد دولت موظف است که وکیل رایگان برای متهم فراهم سازد.

اصل سی ام

دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می تواند به منظور دادخواهی به دادگاه های صالح رجوع نماید. همه افراد ملت حق دارند این گونه دادگاه ها را در دسترس داشته باشند و هیچ کس را نمی توان از دادگاهی که بموجب قانون حق

مراجعه به آنرا دارد منع کرد.

اصل سي و يكم

در همه دادگاه ها، طرفین دعوي حق دارند براي خود وکیل انتخاب نمایند و اگر توانایی انتخاب وکیل را نداشته باشند دولت موظف است براي آنها امکانات تعیین وکیل را فراهم کند.

اصل سي و دوم

حکم به مجازات و اجرائی آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.

اصل سي و سوم

متهم از نظر قانون بیگناه است مگر اینکه جرم او در دادگاه صالح ثابت شود.

اصل سي و چهارم

هرگونه شکنجه برای گرفتن اقرار و یا کسب اطلاع ممنوع است، اجبار شخص به شهادت، اقرار یا سوگند مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است. متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.

اصل سي و پنجم

هتک حرمت و حیثیت کسی که به حکم قانون دستگیر، بازداشت، زندانی یا تبعید شده به هر صورت که باشد ممنوع و موجب مجازات است.

اصل سي و ششم

هیچ کس نمی تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به خیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد.

اصل سي و هفتم

تابعیت کشور ایران حق مسلم هر فرد ایرانی است و دولت نمی تواند از هیچ ایرانی سلب تابعیت کند، مگر به درخواست خود او باشد. تابعیت کشور دوم مانعی ندارد.

اصل سي و هشتم

اتباع خارجه می توانند در حدود قوانین به تابعیت ایران درآیند و سلب تابعیت این گونه اشخاص را فقط از طریق دادگاه عالی کشور امکان پذیر است و یا خود آنها در خواست کنند.

فصل چهارم

اقتصاد و امور مالی

اصل سي و نهم

براي تامين استقلال اقتصادي جامعه و ريشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهاي انسان در جریان رشد، با حفظ آزادي او اقتصاد جمهوري دمکراتیک ایران بر اساس ضوابط زیر استوار میشود:

- ۱ - تامين نیازهاي اساسي: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم براي تشکیل خانواده براي همه.
- ۲ - تامين شرایط و امکانات کار براي همه.
- ۳ - تعیین حد اکثر ساعات کار براي حفظ سلامت کارگر.
- ۴ - رعایت حق آزادي افراد در انتخاب مشاغل خود.
- ۵ - استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر براي توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.
- ۶ - کمکهاي مالي، علمي، پژوهشي و پشتوانههاي به تولید کنندگان کشاورزي، دامی، و صنعتي که نیازهاي داخلي را تامين مي کنند.

اصل چهلم

نظام اقتصادي جمهوري دمکراتیک ایران بر پایه دو بخش دولتي و خصوصي با برنامه ريزي منظم و صحيح استوار است. بخش دولتي: دولت مي تواند در تمام بخشهاي اقتصادي سرمايه گذاري کند. بخش خصوصي: دولت موظف است که براي رشد و توسعه اقتصاد با فراهم کردن فضاي مساعد و مطمئن، سرمايه گذاري در بخش خصوصي را تشويق و حمايت کند.

اصل چهلم و یکم

انفال و ثروتهاي عمومي از قبيل زمین هاي موات يا رها شده، معادن، درياها، درياچه ها، رودخانه ها و ساير آب هاي عمومي، کوه ها، دره ها، جنگل ها، نيزارها، بيشه هاي طبيعي، مراتعي که حریم نیست، ارث بدون وارث، و اموال مجهول المالك و اموال عمومي که از غاصبين مسترد مي شود، در اختيار وزارتخانه هاي مربوطه ميباشند. تفصيل و ترتيب استفاده از هر يك را قانون معين ميکند.

اصل چهلم و دوم

هر کس مالک حاصل کسب و کار قانوني خویش است. و هیچ کس نمي تواند بيش از حدودي که قانون معين ميکند حق کسب و کار ديگري را از او سلب کند.

اصل چهلم و سوم

مالکيت قانوني شخصي معتبر و محترم است. "مالکيت" را قانون تعريف مي کند.

اصل چهلم و چهارم

در بهره برداري از منابع طبيعي و استفاده از درآمدهاي ملي در سطح استان ها و توزيع فعاليت هاي اقتصادي ميان استان ها و مناطق مختلف کشور، دولت موظف است که بدون وجود هرگونه تبعيض، در هر منطقه فراخور نیاز ها و استعداد رشد خود آن منطقه سرمايه گذاري کرده و امکانات لازم را فراهم سازد.

اصل چهل و پنجم

حفاظت محیط زیست و وظیفه دولتی و عمومی است. هر گونه فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست و طبیعت یا تخریب غیر غاibل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

اصل چهل و ششم

مالیات ها و موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی به موجب قانون مشخص می شود.

اصل چهل و هفتم

بودجه سالانه کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می شود از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس ملی تسلیم می گردد. هر گونه تغییر در ارقام بودجه نیز تابع مقرر در قانون خواهد بود.

اصل چهل و هشتم

کلیه دریافت های دولت در حساب های خزانه داری کل متمرکز می شود و همه پرداخت ها در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می گیرد. کلیه ارقام بودجه باید در دسترس هر فرد ایرانی باشد.

اصل چهل و نهم

دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس ملی می باشد. سازمان و اداره امور آن در تهران و مراکز استان ها به موجب قانون تعیین می شود.

اصل پنجاهم

دیوان محاسبات به کلیه حساب های وزارتخانه ها، موسسات، شرکت های دولتی و سایر دستگاه هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می کنند به ترتیبی که قانون مقرر می دارد رسیدگی یا حسابرسی می نماید که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات، حساب ها و اسناد مربوطه را برابر قانون جمع آوری و گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس ملی تسلیم می نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

فصل پنجم

حق حاکمیت ملت و قوای ناشی از آن

اصل پنجاه و یکم

قوای حاکم در جمهوری دموکراتیک متشکل شده از سه نهاد؛ قوه مقننه؛ قوه مجریه؛ و قوه قضائیه که زیر نظر مجلس ملی در خدمت ملت می باشند.

اصل پنجاه و دوم

اعمال قوه مقننه از طریق مجلس ملي است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل میشود و مصوبات آن برای اجرا به قوه مجریه و قضائیه ابلاغ می گردد.

اصل پنجاه و سوم

در مسائل بسیار مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در موارد استثنائی مجلس ملي می تواند از طریق همه پرسى و مراجعه مستقیم به آراء مردم در صورت تصویب دو سوم نمایندگان مجلس ملي اعمال کند.

اصل پنجاه و چهارم

اعمال قوه مجریه بر عهده رئیس جمهور و وزراء است.

اصل پنجاه و پنجم

اعمال قوه قضائیه به وسیله دادگاه های دادگستری است.

فصل ششم

قوه مقننه

مبحث اول - مجلس ملي

اصل پنجاه و ششم

مجلس ملي از نمایندگان ملت که بطور مستقیم و با رای مخفی انتخاب می شوند تشکیل می گردد. شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان و کیفیت انتخابات را قانون معین می کند.

اصل پنجاه و هفتم

دوره نمایندگی مجلس ملي چهار سال است. انتخابات عمومی هر دوره باید حداقل بیست روز و حداکثر چهل روز پیش از پایان دوره قبل برگزار شود.

اصل پنجاه و هشتم

تعداد نمایندگان مجلس ملي چهار صد و هشتاد و یک نفر است و بعد از اولین انتخابات این مجلس پس از گذشت هر ده سال، با در نظر گرفتن عوامل انسانی، سیاسی، جغرافیائی و نظایر آنها حداکثر بیست نفر نماینده می تواند اضافه شود. محدوده حوزه های انتخابیه و تعداد نمایندگان هر حوزه را قانون بر حسب تعداد ساکنان آن حوزه معین میکند.

اصل پنجاه و نهم

قانون اساسی هیچ محدودیت و تبعیضی از نظر جنسیت و مذهب برای نمایندگان معین نمی کند.

اصل شصتم

نمایندگان باید از هرگونه سوء سابقه میرا باشند.

اصل شصت و یکم

پس از برگزاری انتخابات، برای تصویب طرح ها، لوایح و قوانین، جلسات مجلس ملی با حضور کامل مجموع نمایندگان مگر در موارد استثنائی و با عذر موجه غایبان با حداقل دو سوم مجموع نمایندگان رسمیت می یابد. برای تصویب آئین نامه داخلی موافقت دو سوم حاضران لازم است.

اصل شصت و دوم

ترتیب انتخاب رئیس و هیات رئیسه مجلس و تعداد کمیسیون ها و دوره تصدی آنها و امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس به وسیله آئین نامه داخلی مجلس معین می گردد.

اصل شصت و سوم

نمایندگان باید در نخستین جلسه مجلس به ترتیب زیر تہد کنند و متن تعہد نامہ را امضاء نمایند.

((من ... (ذکر نام ، نام خانوادگی، تاریخ تولد، آدرس سکونت) در برابر ملت و این مجلس تعهد می نمایم که ودیعه ای را که ملت به ما سپرده به عنوان امینی عادل پاسداری کنم و در انجام وظایف وکالت، امانت و تقوی را رعایت نمایم و بعنوان نماینده ملت ایران مایه افتخار و سربلندی ایرانیان باشم و با حضور منظم و مرتب با ظاهر مرتب و آراسته خود در مجلس همواره به استقلال و اعتلای کشور و حفظ حقوق ملت و خدمت به مردم پای بند باشم، از قانون اساسی دفاع کنم و در گفته ها و نوشته ها و اظهار نظر ها، استقلال کشور و آزادی مردم و تامین مصالح آنها را مد نظر داشته باشم.))

اصل شصت و چهارم

مذاکرات مجلس ملی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و رسانه های رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود. در شرایط اضطراری، در صورتی که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای رئیس جمهور یا یکی از وزراء یا بیست نفر از نمایندگان، جلسه غیر علنی تشکیل می شود. مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد. گزارش و مصوبات این جلسات باید پس از برطرف شدن شرایط اضطراری برای اطلاع عموم منتشر گردد.

اصل شصت و پنجم

معاونان و وزیران رئیس جمهور باید از میان نمایندگان مجلس انتخاب شوند.

مبحث دوم - اختیارات و صلاحیت مجلس ملی

اصل شصت و ششم

مجلس ملی بالا ترین مقام کشور است و در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی می تواند قانون وضع کند.

اصل شصت و هفتم

شرح و تفسیر قوانین عادی در صلاحیت مجلس ملی است. دادرسان در مقام تمیز حق و متهم و نمایندگان متهم در تفسیر قانون در مواردی که قانون در رابطه با موقعیت در دست مبهم و نارسا است می توانند به بحث های مجلس در رابطه با

ان قانون مراجعه کرده و معني و منظور و هدف قانون را از آن طریق حاصل کند.

اصل شصت و هشتم

لوايح قانوني پس از تصويب هيات وزيران به مجلس تقديم مي شود و طرح هاي قانوني به پيشنهاده حداقل پانزده نفر از نمايندگان، در مجلس ملي قابل طرح است.

اصل شصت و نهم

عهدهنامه ها، مقاوله نامه ها، قراردادها و موافقت نامه هاي بين المللي بايد به تصويب مجلس ملي برسد.

اصل هفتادم

مجلس ملي حق تحقيق و تفحص در تمام امور کشور را دارد.

اصل هفتاد و یکم

هرگونه تغيير در خطوط مرزي ممنوع است.

اصل هفتاد و دوم

برقراري حکومت نظامي ممنوع است.

اصل هفتاد و سوم

گرفتن و دادن وام يا کمک هاي داخلي و خارجي از طرف دولت بايد با تصويب مجلس ملي باشد.

اصل هفتاد و چهارم

دادن امتياز تشکيل شرکت ها و موسسات در امور تجارتي و صنعتي و کشاورزي و معادن و خدمات به خارجيان منوط به شرايط خاصي است که قانون معين مي کند.

اصل هفتاد و پنجم

استخدام کارشناسان خارجي از طرف دولت ممنوع است مگر در موارد ضرورت با تصويب مجلس ملي.

اصل هفتاد و ششم

بنا ها و اموال دولتي که از نفايس ملي مي باشند قابل انتقال به غير نيستند مگر با تصويب مجلس ملي، آن هم در صورتي که از نفايس منحصر به فرد نباشد.

اصل هفتاد و هفتم

هر نماينده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسائل داخلي و خارجي کشور اظهار نظر نمايد.

اصل هفتاد و هشتم

سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست.

اصل هفتاد و نهم

مجلس می تواند وضع قوانین درجه دوم را به کمیسیونهای داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می نماید به صورت آزمایشی اجرا می شود و تصویب نهایی آنها با مجلس خواهد بود. همچنین مجلس می تواند تویب دائمی اساسنامه سازمان ها، شرکت ها، مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت را به کمیسیون های ذیربط واگذار کند و یا اجازه تصویب آنها را به دولت بدهد. در این صورت مصوبات دولت نباید مخالف قوانین و مقررات عمومی کشور باشد.

اصل هشتادم

نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر و رای خود کاملاً آزادند و نمی توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده اند یا آرائی که در مقام ایفای وظایف نمایندگی خود داده اند تعقیب یا توقیف کرد.

اصل هشتاد و یکم

رئیس جمهور برای هیأت وزیران پس از تشکیل و پیش از هر اقدام دیگر باید از مجلس رأی اعتماد بگیرد. در دوران تصدی نیز در مورد مسائل مهم و مورد اختلاف می تواند از مجلس برای هیأت وزیران تقاضای رأی اعتماد کند.

اصل هشتاد و دوم

در هر موردی که حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس از رئیس جمهور و یا هر یک از نمایندگان از وزیر مسئول، درباره یکی از وظایف آنان سؤال کنند، رئیس جمهور و یا وزیر موظف است در مجلس حاضر شود و به سئوالات جواب دهد و این جواب نباید در مورد رئیس جمهور بیش از یک ماه و در مورد وزیر بیش از ده روز به تأخیر افتد مگر با عذر موجه و به تشخیص مجلس ملی.

اصل هشتاد و سوم

۱- نمایندگان مجلس ملی می توانند در مواردی که لازم می دانند هیأت وزیران یا هر یک از وزرا را استیضاح کنند، استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که با امضای حداقل ده نفر از نمایندگان به مجلس تقدیم شود. هیأت وزیران یا وزیر مورد استیضاح باید ظرف مدت ده روز پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و به آن پاسخ گوید و از مجلس رأی اعتماد در خواست کند. در صورت عدم حضور هیأت وزیران یا وزیر برای پاسخ، نمایندگان مزبور درباره استیضاح خود توضیحات لازم را می دهند و در صورتی که مجلس مقتضی بداند اعلام رأی عدم اعتماد خواهد کرد.

۲- در صورتی که حداقل یک سوم از نمایندگان مجلس ملی رئیس جمهور را در مقام اجرای دظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند، رئیس جمهور باید ظرف مدت یک ماه پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و در خصوص مسائل مطرح شده توضیحات کافی بدهد. در صورتی که پس از بیانات نمایندگان مخالف و موافق و پاسخ رئیس جمهور، اکثریت دو سوم کل نمایندگان به عدم کفایت رئیس جمهور رأی دادند رئیس جمهور باید از مقام خود استعفا بدهد.

اصل هشتاد و چهارم

هر کس شکایتی از طرز کار مجلس یا قوه مجریه یا قوه قضائیه داشته باشد، می تواند شکایت خود را کتبا" به مجلس ملی عرضه کند. مجلس موظف است به این شکایات رسیدگی کند و پاسخ کافی دهد و در مواردی که شکایات به قوه مجریه و یا قوه قضائیه مربوط است رسیدگی و پاسخ کافی از آنها بخواهد و در مدت متناسب نتیجه را اعلام نماید و در مواردی که مربوط به عموم باشد به اطلاع عامه برساند.

فصل هفتم

شوراها

اصل هشتاد و پنجم

برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان با نظارت شورایی به نام شودای ده، بخش، شهر، شهرستان، یا استان صورت می گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می کنند. شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان و حدود وظایف و اختیارات و نحوه انتخابات و نظارت شوراهای مذکور و سلسله مراتب آنها را که باید با رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی و نظام دمکراتیک و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون معین می کند.

اصل هشتاد و ششم

به منظور جلوگیری از تبعیض و جلب همکاری در تهیه برنامه های عمرانی و رفاهی استان ها و تطارت بر اجرای هماهنگ آنها، شورای استان ها مرکب از نمایندگان شورا های استان ها تشکیل می شود. نحوه تشکیل و وظایف این شورا را قانون معین می کند.

اصل هشتاد و هفتم

شورای عالی استان ها حق دارد در حدود ضایف خود طرهائی تهیه و مستقیماً" یا از طریق دولت به مجلس ملی پیشنهاد کند این طرح ها باید در مجلس مورد بررسی قرار گیرد.

اصل هشتاد و هشتم

استانداران، فرمانداران، بخشداران و سایر مقامات کشوری که از طرف دولت تعیین می شوند در حدود اختیارات شوراها ملزم به رعایت تصمیمات آنها هستند.

اصل هشتاد و نهم

به منظور رسیدگی به امور و همکاری در تهیه برنامه ها و ایجاد هماهنگی در پیشرفت امور در واحد های تولیدی، صنعتی و کشاورزی، شوراهائی مرکب از نمایندگان کارگران و دهقانان و دیگر کارکنان و مدیران، و در واحدهای آموزشی، اداری، خدماتی و مانن اینها شوراهائی مرکب از نمایندگان اعضاء این واحد ها تشکیل می شود. چگونگی تشکیل این شوراها و حدود وظایف و اختیارات آنها را قانون معین می کند.

اصل نودم

تصمیمات شوراها نباید مخالف قوانین کشور باشد.

اصل نود و یکم

انحلال شوراها جز در صورت انحراف از وظایف قانونی ممکن نیست. مرجع تشخیص انحراف و ترتیب انحلال شوراها و طرز تشکیل مجدد آنها را قانون معین می کند. شورا در صورت اعتراض به انحلال حق دارد به دادگاه صالح شکایت کند.

فصل هشتم

قوه مجریه

مبحث اول - ریاست جمهور و وزرا

اصل نود و دوم

پس از مجلس ملی رئیس جمهور عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را بر عهده دارد.

اصل نود و سوم

رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رای مستقیم مردم انتخاب می شود و انتخاب مجدد او به صورت متوالی برای دو دوره بلا مانع است.

اصل نود و چهارم

رئیس جمهور باید ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، میرا از هرگونه سوء سابقه و دارای تحصیلات عالی باشد.

اصل نود و پنجم

نامزدهای ریاست جمهوری باید قبل از شروع انتخابات آمادگی خود را رسماً اعلام کنند. نحوه برگزاری انتخابات رئیس جمهور را قانون معین می کند.

اصل نود و ششم

رئیس جمهور با اکثریت مطلق آراء شرکت کنندگان انتخاب می شود، ولی هرگاه در دور نخست هیچ يك از نامزدها چنین اکثریتی به دست نیاورد، روز جمعه هفته بعد برای بار دوم رای گرفته می شود. در دور دوم تنها دو نفر از نامزدها که در دور نخست آراء بیشتری داشته اند شرکت می کنند، ولی اگر بعضی از نامزدهای دارنده آراء بیشتر، از شرکت در انتخابات دور دوم منصرف شوند، از میان بقیه، دو نفر که در دور نخست بیش از دیگران رای داشته اند برای انتخاب مجدد معرفی می شوند.

اصل نود و هفتم

مسئولیت نظارت بر انتخاب رئیس جمهور بر عهده انجمن نظارتی می باشد که مجلس ملی و قانون معین می کند.

اصل نود و هشتم

انتخاب رئیس جمهور جدید باید حداقل يك ماه پیش از پایان دوره ریاست جمهوری قبلی انجام شده باشد و در فاصله انتخاب رئیس جمهور جدید و پایان دوره ریاست جمهوری سابق، رئیس جمهور پیشین وظایف رئیس جمهوری را انجام دهد.

اصل نود و نهم

هرگاه در فاصله ده روز پیش از رای گیری یکی از نامزدهائی که صلاحیت او طبق این قانون احراز شده فوت کند، انتخابات به مدت دو هفته به تاخیر می افتد. اگر در فاصله دور نخست و دور دوم نیز یکی از دو نفر حائز اکثریت دور نخست فوت کند، مهلت انتخابات برای دو هفته تمدید می شود.

اصل یکصدم

رئیس جمهور در مجلس ملی در جلسه ای که با حضور رئیس قوه قضائیه تشکیل می شود به ترتیب زیر سوگند یاد می کند و سوگند نامه را امضا می نماید.

((من به عنوان رئیس جمهور در برابر ملت ایران سوگند یاد می کنم که پاسدار نظام جمهوری دموکراتیک و قانون اساسی باشم و همه استعداد و صلاحیت خویش را در راه ایفای مسئولیت هائی که بر عهده گرفته ام به کار گیرم و خود را وقف خدمت به مردم و اعتدالی کشور، ترویج اصول و فرهنگ دموکراتیک و گسترش عدالت سازم و از هر گونه خودکامگی بپرهیزم و از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم. در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و از قدرتی که از طرف ملت به من واگذار شده سوء استفاده نکنم و آنرا به منتخب ملت پس از خود بسپارم.))

اصل یکصد و یکم

رئیس جمهور در حدود اختیارات و وظایفی که به موجب قانون اساسی و یا قوانین عادی به عهده دارد در برابر ملت و مجلس ملی مسئول است.

اصل یکصد و دوم

رئیس جمهور موظف است مصوبات مجلس یا نتیجه همه پرسشی را پس از طی مراحل قانونی و ابلاغ به وی امضا کند و برای اجرا در اختیار مسئولان بگذارد.

اصل یکصد و سوم

رئیس جمهور باید برای انجام وظایف قانونی خود معاونانی داشته باشد. معاون اول رئیس جمهور نخست وزیر است و با موافقت وی اداره هیات وزیران و مسئولیت هماهنگی سایر معاونت ها را به عهده خواهد داشت.

اصل یکصد و چهارم

امضای عهد نامه ها، مقاوله نامه ها، موافقت نامه ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولت ها و همچنین امضای پیمان های مربوط به اتحادیه های بین المللی پس از تصویب مجلس ملی با رئیس جمهور یا نماینده قانونی اوست.

اصل یکصد و پنجم

رئیس جمهور مسئولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور را مستقیماً بر عهده دارد و می تواند اداره آنها را به عهده دیگری بگذارد.

اصل یکصد و ششم

رئیس جمهور می تواند در موارد خاص، بر حسب ضرورت با تصویب هیات وزیران نماینده یا نمایندگان ویژه با اختیارات مشخص تعیین نماید. در این موارد تصمیمات نماینده یا نمایندگان مذکور در حکم تصمیمات رئیس جمهور و هیات وزیران خواهد بود.

اصل یکصد و هفتم

سفیران به پیشنهاد وزیر امور خارجه و تصویب رئیس جمهور تعیین می شوند. رئیس جمهور استوار نامه سفیران را امضا می کند و استوار نامه سفیران کشور های دیگر را می پذیرد.

اصل یکصد و هشتم

اعطای نشان های دولتی با رئیس جمهور است.

اصل یکصد و نهم

رئیس جمهور استعفای خود را به مجلس ملی تقدیم می کند و تا زمانی که استعفای او پذیرفته نشده است به انجام وظایف خود ادامه می دهد.

اصل یکصد و دهم

در صورت فوت، عزل، استعفا، غیبت یا بیماری بیش از دو ماه رئیس جمهور و یا در مواردی که مدت ریاست جمهوری پایان یافته و رئیس جمهور جدید بر اثر موانعی هنوز انتخاب نشده و یا امور دیگری از این قبیل، معاون اول رئیس جمهور - نخست وزیر - اختیارات و مسئولیت های وی را موقتاً برای مدت حداکثر پنجاه روز بر عهده می گیرد و در ظرف این مدت رای گیری عمومی و انتخاب رئیس جمهور جدید باید انجام گردد.

اصل یکصد و یازدهم

در مدتی که اختیارات و مسئولیت های رئیس جمهور در دوران موقت بر عهده نخست وزیر است وزرا را نمی توان استیضاح کرد یا به آنان رای عدم اعتماد داد و نیز نمی توان برای تجدید نظر در قانون اساسی و یا امر همه پرسی اقدام نمود.

اصل یکصد و دوازدهم

وزرا توسط رئیس جمهور تعیین می شوند. با تغییر مجلس، گرفتن رای اعتماد جدید برای وزرا لازم نیست. تعداد وزیران و حدود اختیارات آنان را قانون معین می کند.

اصل یکصد و سیزدهم

ریاست هیات وزیران با رئیس جمهور است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدابیر لازم به هماهنگ ساختن تصمیم های وزیران و هیات دولت می پردازد و با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می کند.

در موارد اختلاف نظر و یا تداخل در وظایف قانونی دستگاه های دولتی در صورتی که نیاز به تفسیر یا تغییر قانون نداشته باشد، تصمیم هیات وزیران که به پیشنهاد رئیس جمهور اتخاذ می شود لازم الاجرا است.

رئیس جمهور در برابر مجلس ملی مسئول اقدامات هیات وزیران است.

اصل یکصد و چهاردهم

وزرا تا زمانی که عزل نشده اند و یا بر اثر استیضاح یا دز خواست رای اعتماد، مجلس به آنها رای اعتماد نداده است در سمت خود باقی می مانند.

استعفای هیات وزیران یا هر یک از آنان به رئیس جمهور تسلیم می شود و هیات وزیران تا تعیین دولت جدید به وظایف خود ادامه خواهند داد.

رئیس جمهور می تواند برای وزارتخانه هایی که وزیر ندارند حداکثر برای سه ماه سرپرست تعیین نماید.

اصل یکصد و پانزدهم

رئیس جمهور می تواند وزرا را عزل کند و در این صورت باید برای وزیر یا وزیران جدید از مجلس رای اعتماد بگیرد و در صورتی که پس از ابراز اعتماد مجلس به دولت نیمی یا بیشتر از نیمی از هیات وزیران تغییر نماید باید مجدداً از مجلس ملی برای هیات وزیران تقاضای رای اعتماد کند.

اصل یکصد و شانزدهم

هر یک از وزیران مسئول وظایف خاص خویش در برابر رئیس جمهور و مجلس است و در اموری که به تصویب هیات وزیران می رسد مسئول اعمال دیگران نیز هست.

اصل یکصد و هفدهم

علاوه بر مواردی که هیات وزیران یا وزیری مأمور تدوین آئین نامه های اجرایی قوانین می شود، هیات وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمان های اداری به وضع تصویب نامه و آئین نامه بپردازد، هر یک از وزیران نیز در حدود وظایف خویش و مصوبات هیات وزیران حق وضع آئین نامه و صدور بخشنامه را دارد ولی مفاد این مقررات نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد.

دولت می تواند تصویب برخی از امور مربوط به وظایف خود را به کمیسیون های متشکل از چند وزیر واگذار نماید.

مصوبات این کمیسیون ها در محدوده قوانین پس از تأیید رئیس جمهور لازم الاجرا است.

تصویب نامه ها و آئین نامه های دولت و مصوبات کمیسیون های مذکور در این اصل، ضمن ابلاغ برای اجرا به اطلاع رئیس مجلس می رسد، تا در صورتی که آنها را بر خلاف قوانین بیابد با ذکر دلیل برای تجدید نظر به هیات وزیران بفرستد.

اصل یکصد و هجدهم

صلح دعوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داور در هر مورد موکول به تصویب هیات وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می کند.

اصل یکصد و نوزدهم

رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و معاونان او و وزیران در مورد جرائم عادی با اطلاع مجلس در دادگاه های عمومی دادگستری انجام می شود.

اصل یکصد و بیستم

رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و کارمندان دولت نمی توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در موسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا موسسات عمومی است، نمایندگی مجلس، وکالت دادگستری، مشاوره حقوقی، ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیات مدیره انواع مختلف شرکت های خصوصی جز شرکت های تعاونی ادارات و موسسات برای آنان ممنوع است. سمت های آموزشی در دانشگاه ها و موسسات تحقیقاتی از این حکم مستثنی هستند.

اصل یکصد و بیست و یکم

دارائی رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و همسران و فرزندان آنان قبل و بعد از خدمت، توسط رئیس قوه قضائیه رسیدگی می شود که بر خلاف حق، افزایش بیافته باشد.

مبحث دوم - ارتش جمهوری دمکراتیک

اصل یکصد و بیست و دوم

خدمت در ارتش جمهوری دمکراتیک اجباری نیست.

اصل یکصد و بیست و سوم

هیچ فرد خارجی به عضویت در ارتش و نیرو های انتظامی کشور پذیرفته نمی شود.

یکصد و بیست و سوم

استقرار هرگونه پایگاه نظامی خارجی در کشور هر چند به عنوان استفاده های صلح آمیز باشد ممنوع است.

اصل یکصد و بیست و چهارم

دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کار های امدادی، آموزشی، تولیدی، و سازندگی استفاده کند در حدی که به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید.

اصل یکصد و بیست و پنجم

هرگونه بهره برداری شخصی از وسائل و امکانات ارتش و استفاده شخصی از افراد آنها به صورت گماشته، راننده شخصی و نظایر اینها ممنوع است.

اصل یکصد و بیست و ششم

ترفیع درجه نظامیان و سلب آن به موجب قانون است.

فصل نهم

سیاست خارجی

اصل یکصد و بیست و هفتم

سیاست خارجی جمهوری دمکراتیک ایران بر اساس نفي هرگونه سلطه جوئی و سلطه پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است.

اصل یکصد و بیست و هشتم

هر گونه قرار داد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، و ارتش و دیگر شئون کشور گردد ممنوع است.

اصل یکصد و بیست و نهم

دولت جمهوری دمکراتیک ایران می تواند به کسانی که پناهندگی سیاسی بخواهند پناه دهد مگر اینکه بر طبق قوانین ایران خائن و تبهکار شناخته شوند.

فصل دهم

احزاب سیاسی

اصل یکصد و سی ام

احزاب سیاسی باید قوانین حزبی خود را تدوین کرده و به ملت ارائه دهند و مادامی که قوانین حزب با اصول دمکراتیک مغایرت دارند از فعالیت سیاسی ممنوع می باشد.

اصل یکصد و سی و یکم

احزابی که حداقل بیست درصد از کل آراء را در انتخابات مجلس بدست می آورند حق دریافت هزینه مالی از خزانه کشور را دارا می شوند. مقدار هزینه مالی را قانون معین می کند.

فصل یازدهم

قوه قضائیه

اصل یکصد و سی و دوم

قوه قضائیه قوه ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده دار وظایف زیر است:

- ۱ - رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصوصیات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبه که قانون معین می کند.
- ۲ - احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی های قانونی.
- ۳ - نضارت بر حسن اجرای قوانین.
- ۴ - کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات قوانین جزایی کشور.
- ۵ - اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.

اصل یکصد و سی و سوم

به منظور انجام مسئولیت های قوه قضائیه در کلیه امور قضائی و اداری و اجرائی يك هیئت هفت نفره متشکل از نمایندگان مجلس در هر دوره بعد از انتخابات يك نفر مدیر و مدبر از افرادی که صلاحیت دارد را بعنوان عالیترین مقام قوه قضائیه با کسب رای اعتماد مجلس انتخاب می کند. هیئت هفت نفره باید متشکل از احزاب مختلف و تشکیل خود هیئت انتخاب باید با کسب رای حداقل دوسوم آرا مجلس باشد. رییس قوه قضائیه باید دارای حداقل تحصیلات عالی و دارای تجربه در رشته حقوق باشد.

اصل یکصد و سی و چهارم

وظایف رئیس قوه قضائیه به شرح زیر است:

- ۱ - ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسئولیت های اصل یکصد و سی و دوم.
- ۲ - تهیه لوازم قضائی متناسب با اصول دموکراتیک.
- ۳ - استخدام قضات عادل و شایسته و عزل و نصب آنها و تغییر محل ماموریت و تعیین مشاغل و ترفیع آنان و مانند اینها از امور اداری، طبق قانون.

اصل یکصد و سی و پنجم

مرجع رسمی تظلمات و شکایات دادگستری است. تشکیل دادگاه ها و تعیین صلاحیت آنها منوط به حکم قانون است.

اصل یکصد و سی و ششم

وزیر دادگستری مسئولیت کلیه مسائل مربوط به روابط قوه قضائیه با قوه مجریه و قوه مقننه را بر عهده دارد و از میان کسانی که رئیس قوه قضائیه به رئیس جمهور پیشنهاد و کند انتخاب می گردد. رئیس قوه قضائیه میتواند اختیارات تام مالی و اداری و نیز اختیارات استخدامی غیر قضات را به وزیر دادگستری تفویض کند. در این صورت وزیر دادگستری دارای همان اختیارات و وظایفی خواهد بود که در قوانین برای وزرا به عنوان عالی ترین مقام اجرائی پیش بینی می شود.

اصل یکصد و سی و هفتم

دیوان عالی کشور به منظور نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت رویه قضائی و انجام مسئولیت هایی که طبق قانون به آن محول می شود بر اساس ضوابطی که رئیس قوه قضائیه تعیین میکند تشکیل می گردد.

اصل یکصد و سی و هشتم

رئیس دیوان عالی کشور و دادستان باید حداقل دارای ده سال سابقه قضاوت در دادگاه های کشور باشند و رئیس قوه

قضائیه با مشورت قضات دیوان عالی کشور آنها را برای مدت پنج سال به این سمت منصوب می کند.

اصل یکصد و سی و نهم

صفات و شرایط قاضی را قانون معین می کند.

اصل یکصد و چهل

قاضی را نمی تون از مقامی که شاغل آن است بدون محاکمه و ثبوت جرم یا تخلفی که موجب انفصال است به طور موقت یا دائم منفصل کرد یا بدون رضای او محل خدمت یا سمتش را تغییر داد مگر به اقتضای مصلحت جامعه با تصمیم رئیس قوه قضائیه پس از مشورت با رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل. نقل و انتقال دوره ای قضات بر طبق ضوابط کلی که قانون تعیین می کند صورت می گیرد.

اصل یکصد و چهل و یکم

محاکمات، علنی انجام می شود و حضور افراد بلامانع است مگر آنکه به تشخیص دادگاه علنی بودن آن منافی عفت عمومی یا نظم عمومی باشد یا در دعاوی خصوصی طرفین دعوی تقاضا کنند که محاکمه علنی نباشد.

اصل یکصد و چهل و دوم

احکام دادگاه باید مستدل و مستند به مواد قانون و اصولی باشد که بر اساس آن حکم صادر شده است.

اصل یکصد و چهل و سوم

رسیدگی به جرایم جزائی علنی است و با حضور هیات منصفه در محاکم دادگستری صورت می گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیات منصفه و تعریف جرایم جزائی را قانون معین می کند.

اصل یکصد و چهل و چهارم

مشارکت افراد در دستگاه عدالت یک حق اساسی است و بغیر از مواردی که قانون تعیین می کند هر فرد واجد شرایط حق شرکت در هیات منصفه را دارد. انتخاب هیات منصفه بصورت بختانه از مخزن اسامی رای دهندگان انجام می شود.

اصل یکصد و چهل و پنجم

هیچ فعل یا ترک فعلی به استناد قانونی که بعد از آن وضع شده است جرم محسوب نمی شود.

اصل یکصد و چهل و ششم

برای رسیدگی به جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری و شهربانی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می گردد، ولی به جرائم عمومی آنان یا جرائمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می شود. دادستانی و دادگاه های نظامی بخشی از قوه قضائیه کشور و مشمول اصول مربوط به این قوه هستند.

اصل یکصد و چهل و هفتم

رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین یا واحد ها یا آئین نامه های دولتی و احقاق حقوق آنها در دیوان عدالت اداری زیر نظر رئیس قوه قضائیه می باشد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می کند.

اصل یکصد و چهل و هشتم

بر اساس این اصل حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه های اداری سازمانی به نام ((سازمان بازرسی کل کشور)) زیر نظر رئیس قوه قضائیه می باشد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می کند.

فصل دوازدهم

صدا و سیما و دیگر رسانه های ارتباط جمعی

اصل یکصد و چهل و نهم

تاسیس صدا و سیما و ایجاد شبکه های تلویزیونی، رادیویی و دیگر رسانه های ارتباط جمعی خصوصی طبق شرایطی که قانون تعیین می کند آزاد است.

پایان